

האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

הבעל שם טוב וראשית החסידות - 13763

תאריך עדכון אחרון 27-08-2021

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: מוסמך

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: היסטוריה של עם ישראל ויהדות זמננו

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר א'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): בנימין בראון

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: benjamin.brown@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: בתיאום מראש

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

נבחן את ראשית התפתחותה של החסידות בימי ר' ישראל בעל שם טוב (הבעש"ט) ואת צמיחתה לתנועת המונים בימי המגיד ממזריטש. אגב כך נדון במחלוקות המחקריות אודות תקופה זו.

מטרות הקורס:

להכיר את תולדות החסידות המוקדמת ורעיונותיה; לזהות אישים מרכזיים בה; להבין ולנתח טקסטים חסידיים ברמה בינונית.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

בסיומו של קורס זה יוכלו התלמידים לקרוא טקסטים חסידיים בסיסיים ולנתח את הדינמיקה של החסידות המוקדמת.

דרישות נוכחות (%) :

100

שיטת ההוראה בקורס: הרצאה וקריאת טקסטים

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

- נושא 1: הרקע ההיסטורי לעליית החסידות; 'החסידות הישנה'; חידושה של החסידות הבעש"טית
- נושא 2: ר' ישראל בעל שם טוב (הבעש"ט) - האיש והדימוי
- נושא 3: ר' ישראל בעל שם טוב (הבעש"ט) - הפולמוס המחקרי
- נושא 4: ספר שבחי הבעש"ט: מאפיינים והדגמות
- נושא 5: חוג הבעש"ט: מאפיינים ודמויות מפתח
- נושא 6: החידוש הרעיוני של הבעש"ט (א): אקוסמיזם, דבקות, שמחה
- נושא 7: החידוש הרעיוני של הבעש"ט (ב): עבודה בגשמיות, ירידת הצדיק ו'עבירה לשמה'
- נושא 8: החידוש הרעיוני של הבעש"ט (ג): היחס להלכה, לתלמוד תורה ולפרשנות התורה
- נושא 9: התפתחותה של תפיסת הצדיק: "אנשי החומר", "אנשי הצורה"
- נושא 10: הפוליטיקה של חוג הבעש"ט
- נושא 11: ר' דב בר, המגיד ממזריטש: (א): עלייתו להנהגת החסידות והתגבשות התנועה
- נושא 12: ר' דב בר, המגיד ממזריטש: (ב): משנתו, תלמידיו והפצת הבשורה החסידית
- נושא 13: ראשיתה של ההתנגדות לחסידות; סיכום ופרספקטיבה

חומר חובה לקריאה:

נושא 1: הרקע ההיסטורי לעליית החסידות; 'החסידות הישנה'; חידושה של החסידות הבעש"טית
קריאת חובה לנושא: רחל אליאור, חירות על הלוחות, תל אביב תש"ס, עמ' 9-24.

נושא 2: ר' ישראל בעל שם טוב (הבעש"ט) - האיש והדימוי
קריאת חובה לנושא: גרשום שלום, 'דמותו ההיסטורית של ר' ישראל בעל שם טוב', בספרו: השלב
האחרון (דוד אסף ואסתר ליבס, עורכים), ירושלים תשס"ט, עמ' 106-138 (גם בתוך: צדיק ועדה,
בעריכת דוד אסף, עמ' 66-92).

נושא 3: ר' ישראל בעל שם טוב (הבעש"ט) - הפולמוס המחקרי
קריאת חובה לנושא: שמעון דובנוב, תולדות החסידות, תל אביב תש"ך, עמ' 76-77; עדה רפפורט
אלברט, 'התנועה החסידית אחרי שנת 1772: רצף מבני ותמורה', בתוך: צדיק ועדה (דוד אסף, עורך),
ירושלים תשס"א, עמ' 210-217; משה רוסמן, הבעש"ט מחדש החסידות, ירושלים תש"ס, עמ' 13-20,
206-234; עמנואל אטקס, בעל השם, ירושלים תש"ס, עמ' 265-275; רחל אליאור, ישראל בעל שם
טוב ובני דורו, עמ' 601-635.

נושא 4: ספר שבחי הבעש"ט: מאפיינים והדגמות
קריאת חובה לנושא: יונתן מאיר, דמותו המיתולוגית של הבעש"ט, ירושלים תש"ף, עמ' 15-36.

נושא 5: חוג הבעש"ט: מאפיינים ודמויות מפתח
קריאת חובה לנושא: רפפורט-אלברט, 'התנועה החסידית אחרי שנת 1772', עמ' 218-228; אברהם
יהושע השל, 'ר' נחמן מקוסוב, חברו של הבעש"ט', בתוך: ספר היובל לכבוד צבי וולפסון (שאול
ליברמן, עורך), ירושלים תשכ"ה, עמ' קיג-קמא.

נושא 6: החידוש הרעיוני של הבעש"ט (א): אקוסמיזם, דבקות ושמחה
קריאת חובה לנושא: גרשום שלום, 'דבקות או התקשרות אינטימית עם א-לוהים (הלכה למעשה)
בראשית החסידות', בספרו: דברים בגו, תל אביב תשמ"ב, חלק ב, עמ' 325-350; מנדל פייקאז',
'החסידות: תנועה חברתית-דתית בראי הדבקות', בתוך: צדיק ועדה (דוד אסף, עורך), עמ' 445-462.

נושא 7: החידוש הרעיוני של הבעש"ט (ב): עבודה בגשמיות, ירידת הצדיק ו'עבירה לשמה'
קריאת חובה לנושא: ציפי קויפמן, בכל דרכיך דעהו, רמת גן תשס"ט, עמ' 236-248, 523-541.

נושא 8: החידוש הרעיוני של הבעש"ט (ג): היחס להלכה, לתלמוד תורה ולפרשנות התורה
קריאת חובה לנושא: רבקה שץ, החסידות כמיסטיקה, ירושלים תשמ"ח, פרקים ה, יב, עמ' 54-77,
157-167.
משה אידל, החסידות בין אקסטאזה למאגיה, ירושלים ותל אביב תשס"א, עמ' 316-324.

נושא 9: התפתחותה של תפיסת הצדיק: "אנשי החומר", "אנשי הצורה"
קריאת חובה לנושא: יוסף וייס, 'ראשית צמיחתה של הדרך החסידית', ציון ט"ז (תשי"א), עמ' 46-105,
וכן בתוך: פרקים בתורת החסידות ובתולדותיה, ירושלים תשל"ח, עמ' 81-122.

נושא 10: הפוליטיקה של חוג הבעש"ט
קריאת חובה לנושא: בנימין בראון, 'פולמוס אוסטריה וחוג הבעש"ט: "החזרה הכללית" לפולמוס
החסידים והמתנגדים?' ציון פו (תשפ"א), עמ' 57-98.

נושא 11: ר' דב בר, המגיד ממזריטש: (א): עלייתו להנהגת החסידות והתגבשות התנועה
קריאת חובה לנושא: דובנוב, תולדות החסידות, עמ' 77-87; 'רפפורט-אלברט', 'התנועה החסידית

אחרי שנת 1772, עמ' 228-235; בנימין בראון, 'עלייתו של המגיד ממזריטש להנהגת התנועה החסידית', ציון פז (תשפ"ב), עמ' 37-40, 57-62, 68-75, 96-101.

נושא 12: ר' דב בר, המגיד ממזריטש: (ב): משנתו, תלמידיו והפצת הבשורה החסידית קריאת חובה לנושא: *the in Language and God :Infinites Speaking, Mayse Evan Ariel* ; 71-88 pp. *Teachings of Rabbi Dov Ber of Mezritsh, Philadelphia 2020*, או: 196-220, 163-178, עמ' 196-220. לדרברג, השער לאין, ירושלים תשע"א, פרקים י', י"ב, עמ' 163-178, 196-220.

נושא 13: ראשיתה של ההתנגדות לחסידות; סיכום ופרספקטיבה קריאת חובה לנושא: עמנואל אטקס, 'הגר"א וראשית המאבק בחסידות', בתוך: צדיק ועדה, עמ' 273-296 (גם בספרו, יחיד בדורו); יהושע מונדשיין, 'הגר"א וחלקו במלחמתה של וילנא בחסידים', שם, עמ' 297-331.

חומר לקריאה נוספת:

נושא 2: ר' ישראל בעל שם טוב (הבעש"ט) - האיש והדימוי קריאה מומלצת: הנספחים שם, עמ' 139-145.

נושא 3: ר' ישראל בעל שם טוב (הבעש"ט) - הפולמוס המחקרי קריאה מומלצת: רוסמן, שם, עמ' 128-205; אטקס, כל הספר.

נושא 5: חוג הבעש"ט: מאפיינים ודמויות מפתח קריאה מומלצת: יוסף וייס, 'חבורת פנאומטיקנים קדם-חסידית', בתוך: צדיק ועדה, עמ' 93-105.

נושא 8: החידוש הרעיוני של הבעש"ט (ג): היחס להלכה, לתלמוד תורה ולפרשנות התורה קריאה מומלצת: שץ, שם, פרק ד, (עמ' 41-54); הרב אהרן ורטהיים, הלכות והליכות בחסידות; יוסף וייס, 'תלמוד תורה לשיטת ר' ישראל בעש"ט', ספר הזכרון תפארת ישראל, לונדון תשכ"ז, עמ' 151-169.

נושא 11: ר' דב בר, המגיד ממזריטש: (א): עלייתו להנהגת החסידות והתגבשות התנועה קריאה מומלצת: דובנוב, שם, עמ' 87-93; עמנואל אטקס, תנועת החסידות בראשיתה, פרק ו, עמ' 57-67; בראון, כל המאמר.

נושא 13: ראשיתה של ההתנגדות לחסידות; סיכום ופרספקטיבה קריאה מומלצת: שמעון דובנוב, תולדות החסידות, עמ' 107-159; מרדכי וילנסקי, חסידים ומתנגדים, ירושלים תש"ן, א, עמ' 15-26.

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 0 %

הרצאה 0 %

השתתפות 0 %

הגשת עבודה 100 %
הגשת תרגילים 0 %
הגשת דו"חות 0 %
פרויקט מחקר 0 %
בחנים 0 %
אחר 0 %

מידע נוסף / הערות: